

SANKAREIDEN KIOVA

KAMPPAILU KAUPUNGISTA
JA SEN HERRUUDESTA

—
SERHI RUDENKO

TAMMI

SANKAREIDEN KIOVA

KAMPPAILU KAUPUNGISTA
JA SEN HERRUUDESTA

—

SERHI RUDENKO

Suomentanut Eero Balk

tammi

80 VUOTTA

HELSINKI

Ukrainankielinen alkuteos *Білі та Квіти*

© Serhi Rudenko 2023

Agreement via Wiedling Literary Agency

Suomenkielinen laitos © Eero Balk ja Tammi, 2023

Kartat: Mapz / Mark Kanarysky

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-04-5289-6

Painettu EU:ssa

KLYTŠKON VELJEKSET VASTAAN PUTIN. ESIPUHEEN SIJASTA

Vitali ja Volodymyr Klytško kävivät kolmesti taisteluun Putinia vastaan.

Oranssin vallankumouksen aikana vuonna 2004 he taistelivat Viktor Juštšenkon tiimissä Putinin suosikkia Viktor Janukovytsia vastaan.

Kun Janukovyts vuonna 2013 yritti kääntää Ukrainan suunnan Euroopasta Venäjälle, häntä vastaan nousi niin sanottu Euromaidan, joka laajeni ihmisarvovallankumoukseksi.

Vuonna 2022 Vitali ja Volodymyr Klytškosta tuli Putinin armeijan torjumisen vertauskuva Kiovassa.

Mutta mennäänpä aikajärjestyksessä.

Tarina alkoi Las Vegasissa.

Myöhään illalla 11. joulukuuta 2004 Mandalay Bay Resort & Casino oli tupaten täynnä.

Yleisö odotti innoissaan Vitali Klytškon ja Danny Williamsin nyrkkeilyottelua. Pelissä oli WBC-liiton mestaruusvyö, joka oli ukrainalaisen hallussa. Sali odotti

sirkushuveja. Ja sai niitä. Ei toki Mike Tysonin osanotolla, kuten Klytško itse oli halunnut, mutta ottelu oli liioittelematta historiallinen.

Sanottakoon, että ottelu olisi voinut jäädä käymättä. Klytško oli valmis siirtämään sitä Ukrainan tapahtumien takia. Siellä oli kehitymässä poliittinen kriisi. Oppositiojohtaja Juštšenkon kannattajat olivat kokoontuneet Vallankumousaukiolle, Maidan revoljutsijille, osoittamaan mieltään presidentinvaalien tuloksen väärentämisen vuoksi. Keskusvaalilautakunta julisti Janukovytšin vaalien viralliseksi voittajaksi.

Vitali Klytškon vielä valmistautuessa otteluun Williamsia vastaan hänen pikkuveljensä Volodymyr liittyi Kiovan katujen mielenosoittajiin oranssiin kaulaliinaan kietoutuneena – oranssi oli Juštšenkon kampanjaväri.

Tokkopa Volodymyr Klytško haaveili tuolloin politiikasta. Hän omistautui täysin nyrkkeilylle. Mutta hän oli aina ollut Vitalin rinnalla. Kansainvälisessä nyrkkeilyssä hankittu kuuluisuus avasi Klytškon veljeksille tien suureen politiikkaan. Heistä oli tullut menestyvä urheilu-brändi, joka saattoi jo toimia politiikassakin.

Syksyllä 2004 Janukovytš halusi Vitali Klytškon tuen presidentinvaaleissa.

”Hän kutsui minut luokseen työhuoneelleen [Janukovytš oli tuolloin pääministerinä], ja keskustelimme pitkään kasvotusten. Äkkiä minusta tuntui, että olin joutunut 90-luvun jengikokoontumiseen. Viktor oli jostain syystä päättänyt, että jos puhuisi alamaailman slangia, olisimme hänen kanssaan tasavertaisia. Lähtiessäni ajattelin: Luoja varjelkoon!” Klytško muistelee.

Janukovytsin tapaamisen jälkeen Vitali Klytško päätti tukea hänen vastustajaansa Juštšenkoa.

Klytškon ja Williamsin ottelupäivänä 11. joulukuuta lääkärit Juštšenkoa hoitavalla itävaltalaisella Rudolfinerhaus-klinikalla ilmoittivat: heidän potilaansa oli myrkytetty dioksiinilla. Vaikka Klytško tiesi tämän, hän päätti silti astua kehään. ”Uskon, että tästä ottelusta tulee eräänlainen viesti kaikille, ei vain Ukrainassa, vaan koko maailmassa”, hän lausui.

Millainen se viesti oli, sen näkivät sadat miljoonat tv-katselijat heti. Klytškon nyrkkeilyshortseissa oli oranssi nauha. Samaa väriä, joka oli kirjaimellisesti täyttänyt Kiovan kadut. Kahdeksan erän jälkeen Klytško kukisti Williamsin.

Mestarin päälle lensi oranssia paperisilppua, ja hänen veljensä, joka oli varta vasten lentänyt otteluun, levitti oranssin lipun, jossa luki ”Tak!” (”Kyllä!”).

Mitä tuolla hetkellä ajattelivat venäläiset ja eritoten Putin, joka ajoi Janukovytsia presidentiksi, sitä ei tarkalleen tiedetä. Mutta olen varma: Klytškojen oranssi vaikutti Kremlin valtiaaseen kuin punainen väri härkään.

Las Vegasin ottelusta tuli Vitali Klytškon ensimmäinen tietoinen askel Ukrainan politiikkaan. Siihen asti hän ja hänen pikkuveljensä olivat toimineet muiden ”lisukkeina”. Parlamenttivaaleissa he olivat kampanjoineet oligarkki Ihor Bakain puolesta ja Kiovan pormestarinvaaleissa Oleksandr Omeltšenkon puolesta.

Kohottaessaan nyrkkeilyhanskan verhoaman kätensä Williamsin kukistamisen jälkeen Vitali Klytško julisti maailmalle muutakin kuin voittoaan vastustajasta. Hän

antoi merkin siirtymisestään toiseen painoluokkaan – poliittiseen. Ensin presidentti Juštšenkon neuvonantajaksi ja sitten Kiovan kaupunkineuvoston edustajaksi.

Ja joka kerta, jokaisella askelmalla, jokaisen ottelun jälkeen Vitalin rinnalla on hänen veljensä. Voittaessaan mestarinvöitä kansainvälisillä areenoilla Volodymyr Klytško paitsi hyödynsi heidän yhteistä brändiään, myös tuki ja auttoi Vitalia monissa vaalikampanjoissa.

Klytško seniorin tulo politiikkaan herätti hymyä, vitsejä ja ivaa. Luonnollisestikin hänen selkensä takana. Vitalin lausunnoista tuli meemejä, ja humoristit pilkkaavat hänen kömpelöitä fraasejaan. Myöhemmin Klytško itse päätti tehdä tästä heikkoudestaan vahvuuden ja julkaisi kirjan meemeistään. Yksi suosituimmista on: ”Tänään eivät kaikki voi katsoa huomiseen. Tai itse asiassa eivät vain kaikki voi katsoa, harva sen voi tehdä.”

Politiikasta tuli Klytškolle tiukempi paikka kuin nyrkkeilykehästä. Toisin kuin nyrkkeilyssä, Ukrainan politiikassa säännöt muuttuvat sen mukaan, kuka on vallassa. Sen Vitali sai tuta selvästi vuonna 2010 Janukovytšin voitettua presidentinvaaleissa. Silloin Klytško siirtyi oppositioon, nousi UDAR-puolueen (”Isku”) johtoon ja vei sen parlamenttiin.

Elokuussa 2013 Klytško ilmoittautui presidenttiehdokkaaksi. Mielipidetiedusteluissa hän sai 19 prosentin tuen. Hänen edellään olivat vain presidentti Janukovyts ja oppositiota edustava Julija Tymošenko, joka oli vankilassa.

Mutta Klytškon voittokulun esti Maidan, niin oudolta kuin se nyt kuulostaakin. Ei, Vitalin kannatus oli hyvä. Tammikuun 2014 lopussa kyselyt osoittivat, että hän

menisi Janukovytsin kanssa ennenaikaisissa presidentinvaaleissa toiselle kierrokselle. Ehdokkaiden ero oli minimaalinen, vain muutama prosentti. Muut ehdokkaat tulivat kaukana perässä, myös Petro Porošenko.

Vuodenvaihteen 2013–2014 mielenosoitusten aikana Vitali Klytško oli yksi kolmesta oppositiopoliitikosta, jotka neuvottelivat Janukovytsin kanssa. Euromaidanin ja sitä seuranneen ihmisarvovallankumouksen vaatimukset olivat yksinkertaiset: Ukrainan EU-integraatio, ennenaikaiset presidentinvaalit ja Kioassa mielenosoittajia surmanneiden *sylovykien*, voimaviranomaisten, saattaminen vastuuseen.

Joulukuun kuudentena 2013 Volodymyr Klytško toi Euromaidanille kihlattunsa Hayden Panettieren. Kiovan keskustassa nyrkkeilyn maailmanmestaria ja tunnettua amerikkalaista näyttelijää tervehdittiin ”Kunnia Ukrainalle!” -huudoin. Pari käveli mielenosoittajien joukon halki, ja kaikki yrittivät kätellä heitä. Suosionosoitusten myrskyn keskellä he nousivat yhdessä näyttämölle mielenosoittajien eteen.

Noina päivinä Vitali Klytško neuvotteli Maidanin nimissä Janukovytsin kanssa yhdessä oppositiopoliitikkojen Arseni Jatsenjukin ja Oleh Tjahnybokin kanssa. Se oli raskasta ja turhaa työtä, koska kuten sittemmin ilmeni, Janukovyts oli täysin riippuvainen Moskovasta. Hän ei päättänyt mistään itse.

Klytško muistelee, että yhdessä Janukovytsin tapamisessa hänen sanansa eivät olleet tämän mieleen. Presidentti syöksyi Klytškon kimppuun kädet nyrkissä. Klytško tajusi hyvin: jos Janukovyts käy hänen kimppuunsa,

hänellä ei ole valinnanvaraa. Siksi nyrkkeilymestari otti kamppailuasennon. Se pysäyttikin Vitalia hiukan lyhyemmän presidentin.

21. helmikuuta, kun Kiovan keskustassa hyvästeltiin väkivaltakoneiston surmaamia maidanilaisia, Klytško, Jatsenjuk ja Tjahnybok toivat Maidanille sopimuksen, joka oli solmittu Janukovytšin kanssa ulkomaisten välittäjien avulla. Muistan, millaisen vihellysmyrskyn se aiheutti. Seisoin keskellä raivoisaa väkijoukkoa, joka vaati Janukovytšin ”verta”. Vastaukseksi Klytško kiristeli nyrkkeilijämäisesti leukaperiään. Näkyi, että hän ei pitänyt tästä uhkavaatimuksesta – nyrkkeilijänä hän oli tottunut kontrolloimaan kehässä, ettei saanut iskua leukaansa. Ja täällä hän sai pahan koukun Volodymyr Parasjukilta, eräältä Maidanin johtajista, joka sanoi lähtevänsä taistelu-vereidensa kanssa valtaamaan presidentin residenssiä.

Muutama tunti tämän jälkeen Janukovyts pakeni Venäjälle. Ja Janukovytsin ja Klytškon mestaruusottelu presidenttiydestä jäi käymättä. Putin koki toisen tappionsa Ukrainassa, ja tälläkin kertaa kortensa kekoon kantoivat Klytškon veljekset. Kumpikin omassa poliittisessa painoluokassaan.

Maata odottivat ennenaikaiset presidentinvaalit. Eikä kenelläkään tuntunut olevan epäilystäkään, etteikö Vitali, joka pysytteli mielipidemittausten huipulla, lähtisi mukaan. Mutta toisin kävi. Epäilyksiä oli ainakin yhdellä ihmisellä – Petro Porošenkolla, joka kiihdytti vauhtia presidenttiehdokkaaksi. Häntä tukeakseen Klytško loppujen lopuksi kieltäytyikin presidenttiehdokkuudesta keväällä 2014.

Myöhemmin kävi ilmi, että Porošenko oli kulissien takana hankkinut itselleen tuen kahdelta oligarkilta, Dmytro Firtašilta ja Serhi Ljovotškinilta. Edellistä sanottiin erääksi Klytškon johtaman UDAR-puolueen pääsponsoreista. Jälkimmäinen oli aikoinaan johtanut presidentti Janukovytšin kansliaa.

25. maaliskuuta 2014 Wienissä tapahtui tämän kolmikön ja Klytškon historiallinen tapaaminen. He sopivat, että Porošenko lähtee ehdolle presidentiksi ja Klytško Kiovan pormestariksi. UDARista tulisi suunnitelluissa ennenaikaisissa parlamenttivaaleissa osa Petro Porošenkon blokki -vaaliliittoa.

”Wienin salaliitto”, kuten tätä tapaamista sittemmin alettiin kutsua, vei Klytškolta oikeuden taistella presidentin vyöstä. Samaan aikaan Wieniin tuli muuten myös Volodymyr Klytško – kaiketi veljeään tapaamaan. Juuri 25. maaliskuuta oli hänen syntymäpäivänsä, ja Porošenko väitti pitkään julkisuudessa lentäneensä Wieniin vain onnittelemaan nuorempaa Klytškoä syntymäpäivän johdosta.

En tiedä, miten Ukrainalle olisi käynyt, jos Klytško olisi voittanut vuoden 2014 presidentinvaaleissa. Ja ennen kaikkea, olisiko hänestä tullut menestykseäs valtionpäämies. Mutta minulle on selvää: jos Vitali olisi noussut tuolloin maan johtoon, olisimme tuskin nähneet häntä pormestarina Venäjän ja Ukrainan sodan aikana 2022, jolloin hän nousi puolustamaan Kiovaa pikkuveljensä, neljän eri liiton nyrkkeilymestarin kanssa.

Puoli vuotta ennen suursotaa Klytškon veljekset antoivat yhteisen haastattelun. Toimittaja kysyi suoraan,

halusiko Volodymyr kokeilla voimiaan politiikassa, ja sai vastauksen: ”En väitä, että minulla olisi jotain sellaisia suunnitelmia. Mutta kuunnellessani poliitikkojamme – seuraan heitä tarkkaavaisesti – tulee usein mieleen: ’Keitä nämä naurettavat ihmiset ovat? Mitä he puhuvat? Mitä he tekevät?’ Minähän osaisin hoitaa asiat paremmin.”

Marraskuussa 2021 tuli tietoon, että Volodymyr Klytško oli käynyt Vilnassa. Sinne oli lentänyt mukamas yhden ukrainalaisen tv-juontajan syntymäpäiville myös oligarkki Rinat Ah’metov. Oliko Volodymyr tavannut hänet Liettuan pääkaupungissa ja oliko oligarkki neuvotellut tuestaan hänelle politiikassa, presidentin- ja parlamenttivaaleissa, sitä ei tiedetä tarkkaan. Mutta politiikan kulisseyssä asiaa puitiin innolla.

Muutaman kuukauden kuluttua se ei enää ollutkaan niin tärkeää. Venäjä oli aloittanut suursodan Ukrainaa vastaan. Klytškon veljekset joutuivat sen keskiöön. He jäivät Kiovaan, ja heistä tuli Ukrainan kansan taistelun symboleja. Siitä tuli Klytškon veljesten kolmas ottelu Putinia vastaan.

KUINKA PUTIN "LOI" UKRAINAN LENININ AVULLA. KAKSI KUUKAUTTA ENNEN SUURSOTAA. 23. JOULUKUUTA 2021

Tasan kaksi kuukautta ennen suursodan aloittamista Putin piti vuosittaisen tiedotustilaisuutensa. Se oli Kremlin johtajan viimeinen toimittajatapaaminen, jossa Doždin, Eho Moskvyn ja muiden liberaalien venäläismedioiden edustajat olivat mukana – nehan lakkautettiin vuoden 2022 helmikuun 24. päivän jälkeen.

Koronapandemian takia toimittajat sijoitettiin pitkän matkan päähän presidentistä. Sanan säilän käyttäjät istuivat hengityssuojat kasvoilla edustamansa tiedotusvälineen kyltti edessään.

Tämän tapaamisen erikoisuus oli kuitenkin Moskovaan akkreditoitujen ukrainalaistoimittajien täydellinen puuttuminen salista. Utistoiomisto UNIANin kirjeenvaihtaja Roman Tsymbaljuk, joka oli työskennellyt Moskovassa vuodesta 2008 ja herättänyt huomiota Putinille esittämillään terävillä kysymyksillä, oli joutunut lähtemään Moskovasta Venäjän syyttäjänviraston uhkailun takia. Venäjän presidentti ei halunnut enää sietää vastustajia,

olivatpa he sitten vaikka ulkomaisia toimittajia. Eikä varsinkaan Roman Tsymbaljukia.

Viimeisessä runsasväkisessä tiedotustilaisuudessaan Putin antoi heti ymmärtää: hän näki Ukrainan tulevaisuuden yksinomaan Venäjän osana tai ainakin sen välittömässä kontrollissa. Muut vaihtoehdot Kremlin valtiasta jätti huomiotta yhdestä painavasta syystä: hän halusi niin.

Putin väittää, että Venäjän juuret ovat Kiovan ruhtinaskunnassa ja että ukrainalaiset ovat vähävenäläisiä, jotka häpeävät tunnustaa olevansa venäläisiä. Hänen logiikkansa mukaan Kiova on venäläinen kaupunki ja Venäjän ortodoksian kehto. Olen varma, että juuri siitä syystä Putinin sotajoukot yrittivät helmi-maaliskuussa 2022 päästä Ukrainan pääkaupunkiin. Luonnollisesti Moskova halusi korvata presidentti Volodymyr Zelenskyin venäläismielisellä Viktor Janukovytsilla. Mutta kaikesta päätellen Kiova on Putinille pyhä paikka ja kaupunki. Hän halusi nähdä Ukrainan pääkaupungin trikolorin väreissä ja Venäjän sotilaskaluston sen kaduilla.

Putin pitää itseään Venäjän maiden kokoajana (vaikka ne eivät olisi koskaan olleetkaan osa Venäjää). Todellisuudessa hän on ja on aina ollut tyypillinen loukattu neuvostoihminen, jolta vietiin vuonna 1991 viipale halpaa makkaraa ja Moskovskaja-votkapullo ja joka haluaa nyt kostaa sen kaikille. Putin on useaan otteeseen toistanut, että Neuvostoliiton hajoaminen oli hänelle henkilökohtainen tragedia. Mutta hänen yrityksensä palauttaa Venäjä Neuvostoliitoksi muuttui kymmenien miljoonien tragediaksi. Putin pitää vilpittömästi Neuvostoliittoa historiallisena Venäjänä:

”Neuvostoliiton kohtalo oli ratkaistu käytännössä jo kaksi vuotta ennen sen hajoamista. Nyt taas radikaalit ja nationalistit, muun muassa ja ennen kaikkea Ukrainassa, kehuskelevat taistelleensa itselleen itsenäisyyden. Se ei aivan pidä paikkaansa, kuten näemme. Yhtenäisen valtiomme hajoamisen aiheuttivat bolševikkien ja NKP:n johdon eri aikoina tekemät virheet valtion rakentamisessa ja talous- ja kansallisuuspolitiikassa. – – Neuvostoliitoksi kutsutun historiallisen Venäjän hajoaminen on heidän tunnollaan.”

Alkaen vuodesta 2014, jolloin Venäjä miehitti Krimin ja aloitti Donbasin sodan, Putin on yrittänyt useaan kertaan kertoa julkisuudessa versionsa Ukrainan synnystä. Vuonna 2019 hän ei siekaillut väittää, että ukrainalaiset ovat ”kreivi Potockin” keksintöä. Piste. Kuka Potockin kreiveistä se oli, sitä Putin ei kertonut. Eihän tsaarin tarvitsekaan! Kremlin valtiotietää, että yksikään venäläinen historioitsija ei väitä hänelle vastaan. Ja Venäjällä saadaan tuskin koskaan tietää, mitä ukrainalaiset ajattelevat hänen ”historiallisista” tarinoistaan – sillä sitä televisio ei siellä kerro.

Heinäkuussa 2021 Putin julkaisi otsikolla ”Venäläisten ja ukrainalaisten historiallisesta yhteisyydestä” artikkelin, jonka oli määrä vakuuttaa kotimaiset lukijat: Ukrainaa ei ole koskaan ollut olemassa. Koko maa ja sitä asuttava kansa ovat siis olleet ikiajat venäläisiä. Puolen vuoden kuluttua hän kehitteli ideaa eteenpäin ja teki vielä yhden mitä tärkeimmän historiallisen ”löydön”: Ukrainan loi Vladimir Lenin vuonna 1922 perustamalla Neuvostoliiton.

21. helmikuuta 2022 Venäjä tunnusti niin kutsuttujen Luhanskin ja Donetskin kansantasavaltojen ”itsenäisyydet”, ja Putin jatkoi ajatuksensa kehittelyä:

”Nyky-Ukraina on täysin ja perin pohjin Venäjän luomus. Tarkemmin sanoen bolševistisen, kommunistisen Venäjän. Tämä prosessi alkoi käytännössä heti vuoden 1917 vallankumouksen jälkeen. Lenin ja hänen taistelutoverinsa tekivät sen kohtelemalla Venäjää varsin karkealla tavalla – erottamalla, repimällä siitä irti sen omia historiallisia maita. Miljoonilta ihmisiltä, jotka niillä asuivat, ei kukaan tietenkään kysynyt mitään. – Näin itse asiassa muotoutui neuvosto-Ukrainan alue, – jota voi nykyään täysin perustein sanoa Vladimir Iljitš Leninin nimeä kantavaksi Ukrainaksi.”

On selvää, miksi Putin puhui moista historiallista palturia Ukrainasta. Hän pohjusti oikeutusta hyökkäykselle itsenäiseen valtioon keskellä Eurooppaa.

Ei ole järkeä käydä historialliseen väittelyyn Kremlin valtiaan kanssa. Vaikkapa siitä syystä, että Kiovan ruhtinas Juri Dolgoruki perusti Moskovan. Kun tulevan Venäjän pääkaupunkia alettiin vasta pikkuhiljaa rakentaa, ikiaikaisessa Kiovassa oli jo kirkkoja ja kauppahalleja. ”Historioitsija” Putinin olisi syytä tietää se, vaikka hän onkin vakuuttunut: totuutta on vain se, mitä hänen suustaan ulos sujahtaa. Putinin totuus perustui siihen, että vapaa, kukoistava ja vauras Ukraina uhkasi hänen yksinvaltaansa köyhällä, sorretulla ja ryöstetyllä Venäjällä.

Putin kävi käsittelemään myös Ukrainan uusinta historiaa. Vuoden 2014 ihmisarvovallankumousta hän sanoo ”vallankaappaukseksi”, Ukrainan isänmaallisia

voimia ”natseiksi” ja juutalaista Volodymyr Zelenskyitä ”uusfasistiksi”.

Näitä narratiiveja toisteli aktiivisesti Kremlin lähipiiri – ulkoministeri Sergei Lavrov ja Venäjän ulkoministeriön tiedottaja Marija Zaharova. Elokuussa 2021 Zaharova kävi kanssani julkiseen väittelyyn – sen jälkeen kun Deutsche Wellessä oli ilmestynyt teksti Zelenskyistä, jota pidettiin Moskovassa ukrainalaisnationalistina (venäläisten tulkinnassa natsina). Zaharova yritti suu vaahdossa vakuuttaa venäläisille, että ”Kiovan hallinto” uhkaa paitisi ukrainalaisia myös venäläisiä. Harha, johon Putin oli vetänyt venäläiset, vaati elääkseen keksittyjä juttuja ”uusfasisteista”, jotka syövät Donbasissa sylilapsia ja tuhoavat ne, jotka puhuvat venäjää.

Jo Ukrainan salamasotansa epäonnistumisen jälkeen Putin jatkoi puheitaan, että venäläiset ja ukrainalaiset ovat samaa kansaa. Hänen sanansa 3. maaliskuuta 2022 Venäjän turvallisuusneuvostossa sopisivat mainiosti hänen hautakiveensä:

”En ole koskaan luopunut vakaumuksestani, että venäläiset ja ukrainalaiset ovat samaa kansaa. En siitäkään huolimatta, että osaa Ukrainan asukkaista on peloteltu, monia on höynäytetty nationalistisella natsipropagandalla ja jotkut ovat tietoisesti lyöttäytyneet ’banderalaisiin’ – natsien kätyreihin, jotka taistelivat suuren isänmaallisen sodan aikana Hitlerin rinnalla.”

Moskova ei ymmärrä, miksi ukrainalaiset pakottivat Janukovytsin pakenemaan kahdeksan vuotta aiemmin Venäjälle. Eivät venäläiset ymmärrä sitäkään, miksi yritämme luoda ”anti-Venäjän”. ”Mehän olemme veljeksiä”,

Putin toistaa toistamistaan yrittäessään kietoa meidät vahvaan syleilyynsä, jossa aikoo tukahduttaa meidät.

Venäjän tsaarit, Neuvostoliiton pääsihteerit ja Venäjän presidentit ovat vuosisatoja sortaneet ukrainalaisia sodilla, nälänhädillä, vankiloilla, teloituksilla ja ukrainan kielen kieltämisillä. Ukrainalaiset ovat maksaneet erittäin korkean hinnan oikeudesta elää vapaassa maassa – maksaneet siitä ystäviensä, perheenjäsentensä ja läheistensä hengillä. Eikä Ukrainassa kukaan aio antautua Putinille. Sitä hän ei tajua. Kyllä, sota on hirveää. Mutta vielä hirveämpää on kuulua maahan, jonka johtaja toistelee jatkuvasti, että sinua, ukrainalaista, ei ole olemassa.

Vladimir Putin haluaa Ukrainan lakkaavan olemasta valtiona niissä rajoissa, jotka määriteltiin Neuvostoliiton hajotessa. Ukrainan valtion purkamisen Venäjä aloitti jo vuonna 2014 valtaamalla Krimin. Sitten alkoi Moskovan tuella sota Donbasissa. Hiukan myöhemmin Kreml yritti vaikuttaa Ukrainan poliittiseen eliittiin ja informaatiokenttään.

Jos Putinia ei olisi, hänet kannattaisi keksiä. Kenties ei kuitenkaan yhtä verenhimoiseksi, hulluksi, pahaksi ja aggressiiviseksi. Paremmin kuin Putin ei kukaan olisi kyennyt yhdistämään ukrainalaisia taisteluun vapaudesta ja itsenäisyydestä. Viha kaikkea ukrainalaista kohtaan sekoitti Venäjän presidentin pään. Ukrainan valtion tuhoamisesta tuli hänelle pakkomielle. Ukrainofobiasta tuli Venäjällä valtiollinen ideologia. Putin yrittää varastaa Ukrainalta paitsi maat myös sen vanhan historian, johon Moskovan valtakunnalla ei ollut osaa eikä arpaa.

Ukraina, jonka Venäjän presidentti yritti panna aisoihin vuonna 2014, oli syvästi erilainen kuin sama valtio vuoden 2022 helmikuun 24. päivän jälkeen. Maahan oli ilmaantunut sotilaseliitti, jolla on taistelukokemusta, kansalaisyhteiskunta oli vahvistunut, ja ihmiset olivat valmiit puolustamaan itseään ja maataan ase kädessä. Oli kasvanut uusi ukrainalaispolvi, joka oli valmis taistelemaan valtionsa itsenäisyyden puolesta. Tämä polvi tietää tuskin mitään Leninistä ja ”kreivi Potockista”. Sen sijaan se ei koskaan unohda, kuka Putin on, eikä anna hänelle koskaan anteeksi sodassa kuolleita ja vammautuneita omaisiaan, tuhottuja koteja ja vierailta mailla vaeltelua. Ja kaikki tämä siksi, että yksi sairas ihminen halusi todistaa, että venäläiset ja ukrainalaiset ovat yksi kansa ja Ukraina maa, jota ei ole koskaan ollut.

VERRYTTELY ENNEN OTTELUA. SEITSEMÄN PÄIVÄÄ ENNEN SOTAA. 16. HELMIKUUTA

12. helmikuuta Politico- ja Der Spiegel -lehdet julkaisivat omiin tiedustelulähteisiinsä nojautuen, että Venäjän suurhyökkäys Ukrainaankin saattaisi käynnistyä 16. helmikuuta. Washington oli varoittanut presidentti Zelenskyitä ja hänen tiimiään hyökkäyksen suuresta todennäköisyydestä jo puoli vuotta ennen suursodan alkua. Samaan aikaan Ukrainan johto julisti yhä uudelleen (kuten myös huhtikuussa 2021): mitään uhkia ei ole, kaikki on Ukrainan puolustusvoimien täydessä kontrollissa.

Sanon suoraan: en viime hetkeen saakka uskonut, että Putin kävisi suursotaan Ukrainaa vastaan. Käsittelin televisiossa poliitikkojen kanssa tätä mahdollisuutta käytännössä päivittäin. Silti oli todella vaikea uskoa, että se toteutuisi.

Olen syntynyt 40 kilometrin päässä Venäjältä Sumyn alueella. Kun lähti Sumysta rajalle päin, vastaan tuli Venäjän ja Ukrainan ystävyuden muistomerkki, joka symbolisoi veljeyttämme venäläisten kanssa. Vaikka tätä veljeyttä ei ole koskaan ollutkaan.

Tiesimme pienestä pitäen, että naapurissamme asuvat ovat *katsapeja*, niin kuin me venäläisiä kutsuimme. Laiskoja, viinaan meneviä, kateellisia ja röyhkeitä *katsapeja*.

Nyt tiedän jo tarkalleen, että he eivät ole edes ihmisiä.

Heti Ukrainan rajan takana, missä Venäjä alkaa, on elämä ollut aina kurjaa. Syvemmälle mentäessä tulee vastaan romahtaneita taloja, rähjäisiä pihoja, kiljulta haisevia aikuisia ja lapsia, rikkaruohojen valtaamia kasvitarhoja.

Tällaista siellä on ollut aina.

Tätä taustaa vasten meidän kirsikkatarhamme ja hyvin pidetyt puutarhamme valkeiksi kalkittujen talojen ympärillä näyttivät Euroopalta jo ennen Neuvostoliiton hajoamista. Ja me tiesimme aina, että jossain viimeisen ison rajakylän Junakivkan takana alkoi Mordor. Pimeä, laiska ja paha. Sen kurja, rappeutunut ja alkoholisoitunut kansa. Se ei osaa muuta kuin litkiä kiljua ja varastella toisten pihoilta päätyen kerta toisensa jälkeen vankileirille. Ja sitä he tekevät pikkulapsista vanhuksiin asti.

Neuvostoaikana meille tolkutettiin koulussa: venäläiset ovat veljiämme. Mutta kuka saattoi uskoa, että venäläinen ”veli” ampuu ukrainalaisen, sanoo häntä fasistiksi, raiskaa hänen vaimonsa ja lapsensa ja polttaa maan tasalle kaiken, mitä hänen tielleen Ukrainassa osuu?

Palatkaamme kuitenkin Reutersiin. Saatuaan tietoja länsimaiden tiedustelupalveluilta uutistoimisto käynnisti illalla 15. helmikuuta 2022 suoran lähetyksen Kiovan Itsenäisyyden aukiolta. Lähetyksen otsikkona oli ”LIVE: Näkymä Kiovan Maidanille Venäjän ja Ukrainan sodan aikana.” Sitä seurasi kymmeniätuhansia katsojia, jotka

toivoivat pääsevänsä todistamaan sodan alkua suorassa lähetyksessä.

Samaan aikaan Kiova eli rauhassa elämäänsä, kaupungilla liikkui yksittäisiä siviiliautoja, kiovalaisia kii-ruhti Maidanin metroon ehtiäkseen viimeisiin juniin. Olen varma, että kukaan ei tuolloin osannut kuvitella, että kahdeksan päivää myöhemmin ensimmäiset venäläiset ohjukset osuisivat tähän kauniiseen eurooppalaiseen kaupunkiin.

Osa Facebookissa Reutersin nettikameraa kommentoivista ukrainalaisista suhtautui varsin epäilevästi suur-sodan uhkaan. Kiovaan osuvien iskujen odottelu muis-tutti pikemminkin ulkoilmaelokuvan katsomista – oli popcornia, vihahuutoja ja äänekästä keskustelua, ja fi-naali osoittautui todella koomiseksi. Aamulla 16. helmi-kuuta Reutersin hotelli Ukrainasta (ironista kyllä, neuvostoaikana sen nimenä oli ”Moskova”) kuvattuun lähetykseen lensi lennokki. Siihen oli kiinnitetty teksti: ”Myytävänä autotalli Solomjankasta”. Mukana oli puhelin-numero, joka osoittautui Venäjän Ukrainan-suurlähe-tystön numeroksi. Lähetystö sijaitsi juuri Solomjankan kaupunginosassa. Voin kuvitella, kuinka ukrainalaiset ovat tukkineet puhelinnumeron aamulla – eivät ostaak-seen autotallin vaan ärsyttääkseen tahallaan venäläisiä.

Helmikuun 16. päivän aamuna juuri autotallijuttu oli Ukrainan lehdistön pääuutinen. Sotahan ei alkanutkaan, ja hyvä niin.

Olen varma, että useimmille niistä, jotka helmikuun 15. ja 16. päivän välisenä yönä herjasivat yhteen ääneen Reutersin jänishousuja, tämä tapaus palautui mieleen

KUN KIOVALAISET PÄÄTTIVÄT PUOLUSTAA KAUPUNKIAAN

Kenen ansiota oli, että Kiova ei kaatunut Venäjän suurhyökkäyksessä keväällä 2022?

Sankareiden Kiova kertoo, mitä kaupungissa todella tapahtui sodan ratkaisevilla hetkillä. Pormestari Vitali Klytško jäi kaupunkiin ja valoi ihmisiin uskoa kuuluisan nyrkkeilijäveljensä kanssa. Suosittu laulaja teki Sofian aukiolla kapinalaulusta somehitin. Toimittaja, elokuvaohjaaja, aktivisti ja moni muu puolusti vapaaehtoisjoukoissa esikaupunkveja ja lentokenttiä. Historianopettaja ja runoilija joutuivat keskelle miehityksen kauhuja. Kuinka julmasti sota muuttaa ihmisten elämää?

SERHI RUDENKO oli Kiovassa sodan syttyessä ja seurasi läheltä 12 ihmisen kohtaloa, joista monet hän tunsikin henkilökohtaisesti. Kirja kertoo Kiovan puolustuksen ratkaisevista hetkistä näiden sankareiden kautta.

www.tammi.fi

97.4

ISBN 978-952-04-5289-6